

Cultuureducatie met Kwaliteit Nijmegen

- Vaardigheidslijn Drama -

In de vaardigheidslijn drama wordt gebruik gemaakt van spelvaardigheden, verbeelden en vormgeven in een opbouwende lijn voor de groepen 1 t/m 8.

Volgens de kerndoelen gaat het bij drama om een specifieke vorm van spel: dramatisch spel ofwel 'doen-alsof' spel. Leerlingen leren de expressie mogelijkheden van stem, taal, houding, beweging en mimiek kennen en toepassen. Bij het vak drama is het lichaam het instrument. Leerlingen experimenteren, onderzoeken, maken keuzes, presenteren aan anderen en reflecteren op hun eigen spel en dat van anderen.

Met drama verbeelden de leerlingen gevoelens, ideeën, gebeurtenissen en personages. De leerlingen krijgen inzicht in de opbouw van een rol en een verhaal en leren dit vorm te geven in door gebruik te maken van o.a. decor, attributen, kleding, schmink.

Drama doet een beroep op sociale en culturele vaardigheden. Drama-activiteiten vinden vrijwel altijd plaats in groepsverband. Leerlingen werken samen en leren op elkaar in te spelen. Leerlingen leren ook relaties te leggen tussen de verbeelde werkelijkheid van het spel en de dagelijkse werkelijkheid. Via dramatisch spel leren ze deze werkelijkheid ervaren, analyseren en interpreteren, en leren ze bewuster omgaan met hun eigen gedrag en dat van anderen

Diverse onderzoeken over drama geven een positief beeld over de effecten van dramaonderwijs op de ontwikkeling van kinderen. Kinderen kunnen zich beter concentreren, zich verplaatsen in de ander, worden gevoeliger voor taal, trainen hun geheugen, leren emoties te uiten en vorm te geven, leren coöperatief samen te werken en elkaar te waarderen.

De vaardigheidslijn drama kan door een team, leerkracht(en) en/of kunstvakdocent(en) ingezet worden om:

- lesmateriaal aansluitend bij het ontwikkelingsniveau van de leerling te ontwikkelen
- vanuit de vaardigheidslijn drama en de aansluitende doelen lessen te zoeken in methodes/op internet
- lessen af te stemmen op een thema/leergebied
- diversiteit en samenhang in technieken/vaardigheid/houding gedurende het schooljaar aan bod te laten komen
- een doorgaande leerlijn drama met de hele school te ontwikkelen

Deze vaardigheidslijn geeft een geordend overzicht van een doorlopende leerlijn drama voor groep 1 t/m 8. Iedere school kan eigen keuzes maken in het vormgeven van de lessen, waarbij bestaande en digitale methodes als bronnenboek gebruikt kunnen worden. Tevens kunnen lessen van kunstvakdocenten en leerkrachten in de leerlijn worden ingevoegd. Scholen kunnen getraind worden in de didactische uitwerking van de lessen waarbij het creatief proces centraal staat.

Vaardigheidslijn Drama – Spel

Bij spel gaat het er om dat de leerlingen vaardigheden aanleren waarbij zij de expressieve en communicatieve mogelijkheden van houding, beweging, mimiek, stem en taal leren kennen en toepassen.

Groep 1-2	Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
De leerling reageert op spelimpulsen van de leerkracht en de medeleerlingen: prentenboeken, liedjes, versjes, attributen, decor	De leerling kan zelf een spelimpuls aandragen en staat open voor de spelimpulsen van een mede leerling(en)	De leerling kan improviserend spelen door op zijn medespelers te reageren	De leerling kan met meerdere spelers in een scene spelen, waarbij hij spelimpulsen aanbiedt en accepteert
De leerling kan met de leerkracht een versje, liedje of verhaal uitbeelden met gebruik van stem en beweging.	De leerling kan experimenteren met de uitingsmogelijkheden van stem en beweging en toepassen in een zelfbedachte rol	De leerling kan een zich inleven in een rol met behulp van stem, mimiek en beweging	De leerling kan stem, houding, mimiek en beweging, zowel afzonderlijk als in samenhang toepassen in een rol of spelsituatie
De leerling kan een kort verhaal bedenken en meespelen en gebruik maken van de spelelementen wie en wat	De leerling kan op zijn niveau een wie (rol) en wat (verhaal of gegeven) tijdens het spel vasthouden	De leerling kan bij het bedenken en spelen van verhalen en scènes gebruik maken van de spelelementen: wie, wat ,waar	De leerling kan de spelelementen wie, wat, waar, wanneer en waarom bewust hanteren en vasthouden tijdens non-verbaal en verbaal spel
De leerling kan een voorbeeldrol van de leerkracht na- en/of meespelen vanuit beweging en/stem	De leerling kan een rol spelen met bewuste aandacht voor houding, gebaar, stem en taal	De leerling kan zelfstandig een rol bedenken en spelen, waarbij bewuste aandacht is voor stem, houding, gebaar en beweging	De leerling kan een rol met een duidelijke opbouw spelen bij verbaal en/of fysiek spel met bewuste aandacht voor, houding, gebaar, emotie, stem,
	De leerling kan een scène voorbereiden en spelen met een duidelijke opbouw: begin midden en einde	De leerling kan een scène spelen met een duidelijke opbouw (begin midden, einde) en een spanningsverloop	De leerling kan een duidelijke opbouw (begin, midden, climax en einde) van een scène en een spanningsverloop bewust toepassen op toneel/musical spel en/of improviserend spel

<p>De leerling kan met aanwijzingen van de leerkracht zijn aandacht richten op het speelvlak</p>	<p>De leerling kan onderscheid maken tussen speel- en publieksruimte</p>	<p>De leerling kan zelfstandig, in groepjes of in klassikaal verband publieksgericht spelen</p>	<p>De leerling kan in groepjes of in klassikaal verband een voorstelling spelen voor publiek op basis van een zelfgemaakt of bestaand verhaal</p>
<p>De leerling kan actief meespelen met de dramatische werkvormen: vertelpantomime teacher in role, tableaux vivant, (stok)poppenspel, spel met materialen</p>	<p>De leerling kan spelopdrachten uitvoeren aan de hand van de dramatische werkvormen: (vertel) pantomime, afspreekspel, spiegelspel, dialogospel, rollenspel, (hand)poppenspel, circusspel, spel met materialen en decor</p>	<p>De leerling kan spel vormgeven aan de hand van dramatische werkvormen: toneelspel, improvisatiespel, inspringspel, maskerspel, schimmenspel, hoorspel, circusspel, rollenspel marionetten/poppenspel, theatersport, voordrachtspel</p>	<p>De leerling kan zelfstandig en/of met medeleerlingen een scène voorbereiden of werken aan een productie aan de hand van dramatische werkvormen: tekstoneel, improvisatiespel, rollenspel, theatersport, camera acteren, soap acteren, musical, voordrachtspel</p>

Vaardigheidslijn Drama – Verbeelden

Verbeelding betekent bij theater dat leerlingen zich kunnen inleven in een andere persoon, locatie of gebeurtenis. Hiervoor is fantasie nodig, maar het is ook de taak van de leerkracht om de verbeelding van de kinderen te prikkelen.

Groep 1-2	Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
De leerling kan samen met de leerkracht vanuit fantasie en de belevingswereld een situatie verbeelden en spelen	De leerling kan zijn beleving gebruiken als inspiratiebron om korte spelsituaties creëren	De leerling kan vanuit beleving, gevoelens en schoolthema's verbale en non-verbale spelsituaties creëren	De leerling kan vanuit beleving, gevoelens, gewaarwordingen, teksten, schoolthema's en elementen uit andere kunstdisciplines verbeelden in dramatisch spel
De leerling kan met behulp van de leerkracht (teaching in role) experimenteren met diverse rollen	De leerling kan vanuit een spelsituatie zelfstandig of met medeleerlingen rollen bedenken, experimenteren en verbeelden	De leerling kan zich inleven in een rol en geconcentreerd en met fantasie, mimiek, beweging en stem gebruiken	De leerling kan zich inleven in een rol vanuit tekst of verhaal en met aandacht voor rolobbouw, mimiek, beweging, stem, emotie en taalgebruik

Vaardigheidslijn Drama – Vormgeven

Bij theatrale vormgeving onderzoeken leerlingen hoe ze met hun lichaam en gezichtsexpressie en het gebruik van de ruimte een spelsituatie duidelijk kunnen maken. Houding, mimiek en stemgebruik spelen dus een grote rol. Kostuums, decor, rekvisieten helpen de vormgeving nog duidelijker te maken.

Groep 1-2	Groep 3-4	Groep 5-6	Groep 7-8
De leerling kan met aanwezige materialen en attributen een eigen spelomgeving bouwen	De leerling kent de werking van theatrale middelen :kostuum, muziek geluid, grime en kan daarmee een scène vorm te geven.	De leerling kent de werking van theatrale middelen: kostuum, muziek, geluid, grime, decor en kan daarmee een scène bewust vormgeven.	De leerling kent bij toneel- en musicalpresentaties de betekenis en werking van kostuums, licht, geluid, muziek, decor, grime en rekvisieten en weten hoe dit toe te passen
De leerling kan primaire emoties (bang, boos, blij, verdrietig) uitbeelden door enkelvoudige handelingen en gebruik van stem, bewegingen en mimiek	De leerling kan bij een spelsituatie emoties verbeelden en vasthouden door gebruik te maken van stem, houding en mimiek	De leerling kan in een rol/ spelsituatie en/of bij een presentatie gebruik maken van stem, mimiek, gebaar, houding en emoties en dit gedurende het spel/de presentatie vasthouden	De leerling kan in een rol/spelsituatie en/of bij een presentatie/productie bewust gebruik maken van stem, mimiek, gebaar, houding en emoties, spanningsopbouw en timing en kan dit vasthouden
De leerling kan samen met de leerkracht een toneelstukje vormgeven voor een presentatie	De leerling kan met mede leerling(en) een theaterpresentatie vormgeven voor de eigen klas en/of een andere voor hem/haar bekende publieksgroep (andere klas, ouders, leerkrachten).	De leerling kan in klassikaal verband of in een kleinere groep een presentatie geven aan een onbekend publiek.	De leerling kan een voorstelling vormgeven en spelen voor publiek op basis van een zelfgemaakt of bestaand verhaal.
	De leerling kent de fases in een theatraal proces: bedenken, vormgeven (met hulp van de leerkracht), repeteren, presenteren voor publiek.	De leerling kent de fases in een theatraal proces: bedenken, vormgeven (in duo's of groepje), repeteren, presenteren voor publiek.	De leerling kent de fases in een theatraal proces en kan deze bewust inzetten: bedenken, vormgeven, repeteren, presenteren voor publiek.

Bronnen: - "Doorlopende leerlijn kunst- en cultuureducatie voor het primair onderwijs"
Lindenberg Huis voor de Kunsten, Uitgave 2011
- "SKVR Leerlijnen Cultuureducatie SKVR" - Diverse auteurs, 2013

- "Leerplankader drama" - Expertisenetwerk cultuureducatie Mocca
- "Leerplankader kunstzinnige oriëntatie"- SLO, 2014
(www.kunstzinnigeorientatie.slo.nl)